

ALS TOERIST IN EIGEN STAD

WANDELING

3

De Smalle Haven en
de Stratumsedijk

EINDHOVEN
 in Beeld

VOORWOORD

‘Als toerist in eigen stad’ wil laten zien dat er in het centrum van onze stad gedurende de afgelopen twintig jaar heel veel veranderd is in de openbare ruimte. Allerlei bouwactiviteiten en bouwplannen hebben elkaar in rap tempo opgevolgd. Enerzijds staan er nu nieuwe gebouwen op plekken die twintig jaar geleden nog leeg waren. Anderzijds zijn veel bestaande gebouwen in diezelfde periode ‘herontwikkeld’: ze zijn verbouwd om een nieuwe functie te krijgen.

Eindhoven in Beeld heeft een inventarisatie gemaakt van deze veranderingen. De meest interessante ‘veranderplekken’ zijn opgenomen in een lijst. Op basis daarvan zijn er vijf wandelingen samengesteld, ieder van ongeveer één uur. Iedere wandeling voert door een deel van het centrum. Het bijbehorende wandelboekje vertelt over de veranderingen op de verschillende beschreven plekken. Foto’s uit het archief van Eindhoven in Beeld laten zien hoe het er ooit was. Speciaal voor deze wandelingen zijn veel nieuwe foto’s gemaakt.

Wij hopen dat veel Eindhovenaren aan de wandel gaan, met het boekje in de hand, als toerist in eigen stad.

Eindhoven, 1 januari 2024

De vrijwilligers van de Stichting Eindhoven in Beeld

*Alle boekjes zijn af te halen bij Eindhoven in Beeld
voor € 2,50 per stuk.*

Per set van vijf zijn de kosten € 10,-.

Openingstijden:

Elke werkdag van 11 tot 16 uur.

Het is ook mogelijk de boekjes te downloaden via onze website.

*Mocht u geen toegang krijgen via de QR-
code:*

*[www.eindhoveninbeeld-expo.nl/
stadswandeling/](http://www.eindhoveninbeeld-expo.nl/stadswandeling/)*

ALS TOERIST IN EIGEN STAD

We komen allemaal wel eens in het centrum. De een wat vaker dan de ander. Om er te winkelen, op weg naar het station of het stadhuis, op zoek naar een café of een terras. Daarbij nemen we meestal niet de tijd om te kijken naar veranderingen in het straatbeeld. Waarom zouden we ook: een straat verandert niet van de ene op de andere dag.

Maar het is zoals bij iemand die we dagelijks zien: van dag tot dag verandert er niet zoveel. Pas als we zo iemand langere tijd niet gezien hebben, merken we ineens dat hij/zij toch wel veranderd is. Laten we ons eens voorstellen dat we niet als vaste bezoeker door het centrum lopen, maar als een toerist. Zo'n toerist kijkt anders om zich heen. Laten we ons eens voorstellen dat deze toerist hier twintig jaar geleden voor het laatst rondgelopen heeft. Hij/zij zou verbaasd rondkijken naar alle veranderingen: bijvoorbeeld in de Nieuwe Emmasingel of in de Smalle Haven.

Vijf wandelroutes willen de 'toerist' hierbij helpen. Elke wandeling is beschreven in een boekje. Ieder boekje bevat een plattegrond met de route, en natuurlijk foto's van en verhalen over al die veranderingen.

De vijf wandelingen zijn:

- 1 De binnenstad
- 2 Het stationsgebied en DOMUSDELA
- 3 De Smalle Haven en de Stratumsedijk
- 4 De Bergen
- 5 Het Emmasingelkwadrant

Alle wandelingen beginnen op het voorplein van de Catharina-kerk.

De tekst in de wandelboekjes bevat veranderingen in het straatbeeld tot 1 januari 2024.

Per wandeling is een routeboekje beschikbaar met beschrijvingen en foto's van ieder van de stops onderweg.

De route van deze wandeling staat op de laatste pagina van dit boekje.

Vanaf het voorplein van de kerk steken we het Stratumseind over naar het Catharinaplein.

*Deze plattegrond is bedoeld als overzicht.
De wandelroute staat op de laatste pagina.*

1 HET CATHARINAPLEIN

Foto EIB 660: De vroegere bebouwing tussen het Stratumseind en Dynamo.

Als onderdeel van het plan Smalle Haven ontwerpt architect Coenen dit Catharinaplein, met aan de rechterkant ervan een nieuw gebouw, het Catharinahuis. Daartoe moeten enkele oude panden op de kop van het Stratumseind plaatsmaken, ondanks bezwaren tegen de sloop van een ervan. Want dit pand is wellicht het oudste Eindhovense huis (1357). Eenmaal gebouwd mag het nieuwe Catharinahuis zich ondanks eerdere negatieve commentaren verheugen in een positieve beoordeling: de kleur die eerst als foeilelijk beschreven werd blijkt uiteindelijk op een fijnzinnige manier te combineren met de kleuren van het Dynamo-gebouw.

Foto EiB 53415 (): Het Catharinaplein met het Catharinahuis en de Catharinakerk.*

Het plein ervoor wordt echter de plek waar de wet van Murphy van kracht is: alles wat mis kan gaan gaat ook mis. Bij de eerste bestrating wordt op een deel van het plein een verkeerde kleur steen gelegd, bij het planten van de eerste bomen wordt de verkeerde soort gekozen. In plaats daarvan komen er grote boombakken op het plein. Na een nieuw echec volgt in 2011 een compleet nieuw ontwerp, nu met meer bankjes en zomereiken. Hoewel deze ook niet willen gedijen, wordt het plein wel gezelliger met de komst van een groot Italiaans restaurant in 2014.

Scan deze QR voor een korte film over het Catharinaplein:

Uiteindelijk lijkt het met de netelboom wel te gaan lukken: de bomen kleuren bijna allemaal elk voorjaar groen. Een leuk plein met een fijne sfeer waar mensen graag komen: zoiets ontwerp je blijkbaar niet zo gemakkelijk achter een tekentafel ...

We lopen over het Catharinaplein naar het Dynamo-gebouw.

2 DYNAMO

Foto Eib 30507: Het oude Dynamo-gebouw in 2000.

Een van de onderdelen van het project Smalle Haven is een nieuw Dynamo, het jongerencentrum midden in de stad. Het kost veel tijd voordat het gebouw er staat. Het eerste nieuwbouwplan blijkt veel te duur. Daarom wordt het 25 jaar oude Dynamo pas in 2003 gesloopt. De nieuwbouw start in 2004 en een jaar later is iedereen bijzonder tevreden met het resultaat. Vooral de grote glazen wand in de voorgevel krijgt veel positief commentaar: het is een symbool van de openheid naar de stad.

Foto EiB 53414 (): De Catharinatorenens gespiegeld in de glazen gevel van Dynamo.*

*We lopen voor Dynamo rechtsaf door de Smalle Haven.
Even verderop linksaf door de hoge hekken naar de
stadstuin.*

3 HET KAREL VERMEERENPLANTSOEN

Foto EIB 28785: Karel Vermeeren (rechts) de bij viering 100 jaar Musis Sacrum (1948).

De stadstuin is aan een kant omgeven door het Colonnade-gebouw. Aan de andere kant opent deze tuin, het Karel Vermeerenplantsoen, zich naar de Ten Hagestraat. In de tuin staat het beeld van de naamgever, leraar aan het Catharinalyceum, kunstschilder en dichter die meerdere boeken over Eindhoven schreef.

Foto EiB 54680 (): 'De Levensboom'.*

Het andere monument in deze tuin is 'De Levensboom'. Het is opgericht ter nagedachtenis aan de 1,1 miljoen mensen, Joden en niet-Joden, die in de concentratiekampen, maar niet in de gaskamers zijn omgekomen. Voor hen was er nog geen monument in Eindhoven. Een van de overlevenden van het kamp Buchenwald (de heer J. van Putten) onthult in 2009 het monument, samen met de heer Van Gijzel, destijds burgemeester van Eindhoven.

We lopen terug door het hek en vervolgen de wandeling over de Smalle Haven.

Foto EiB 2360: De plek waar nu o.a. het gebouw Mercado staat, aan de linkerkant van de Vestdijk. De foto is genomen vanaf het gebouw van de DELA (1992).

Even verder in de Smalle Haven komen we bij een 'foodcourt', dat hier in 2005 een nieuwe formule geïntroduceerd heeft: een pleintje waar mensen allerlei verschillende hapjes kunnen eten, die bij de omliggende kraampjes gekocht kunnen worden. Verderop staat een groot kantoorpand dat door gemeentelijke diensten gebruikt wordt, met o.a. een afdeling waar Eindhovenaren ondersteuning kunnen krijgen bij het zoeken naar werk. De naam 'Mercado' verwijst naar de markt van vraag en aanbod op dit gebied. Aan de overkant zijn 42 jongerenappartementen gebouwd tegen de achterkant van de panden aan het Stratumseind, het bekende uitgaansgebied.

Foto EiB 53421 ():
Doorkijkje van de Smalle Haven naar het Stratumseind.*

*Eerste straat links richting de Vestdijk. We komen uit op
het plein voor de Vestedatoren.*

Foto EiB 17155: Het schoolgebouw op de plek waar nu de Vestedatoren staat (1970).

Zoals de Admirant de bekroning vormt voor het daar ontwikkelde nieuwe winkelgebied, zo is de Vesteda het hoogtepunt van de Smalle Haven, in letterlijke en figuurlijke zin. De 90 meter hoge slanke woontoren is ontworpen door de architect Coenen, opgeleid aan de Eindhovense TU/e. Het ruitvormige gebouw telt op iedere verdieping twee grote luxe appartementen. De indeling van ieder appartement kan bijna helemaal bepaald worden door de bewoner. Alleen de ligging van de douche en het toilet staat vast.

Zonder valse bescheidenheid zegt Coenen over zijn gebouw: "Het streven was eeuwige schoonheid".

*Scan deze QR-code voor
een korte film over de
Vestedatoren:*

Bij de opening in 2006 schrijft architectuurbeoordelaar Manders een lovend artikel dat afsluit met de zin: "Dit gebouw maakt je hoopvol omdat het een niet te negeren voorbeeld is voor hoe het met Eindhoven verder moet". In 2007 is de Vestedatoren door de architectuurbranche uitgeroepen tot het gebouw van het jaar. Vanaf het begin en ook nu nog beschouwen veel Eindhovenaren de Vestedatoren als het mooiste gebouw van de stad.

Foto EiB 53432 (): Detail van de Vestedatoren.*

*We lopen dezelfde weg terug naar de Smalle Haven.
Daar linksaf, tot aan de Medina.*

6 MEDINA

Foto EiB 28873: De weekmarkt voordat op deze plek de Medina gebouwd werd (1979).

Het wooncomplex 'Medina' vormt in 1999 het eerste onderdeel van het plan Smalle Haven. Architect Coenen maakte het totaalplan voor dit gebied, "het laatste gat in de binnenstad dat gedicht moest worden". De naam 'Medina' verwijst naar het ommuurde oude stadscentrum van sommige steden in Noord-Afrika.

De Eindhovense Medina-versie bestaat uit een geleidelijk oplopende stapeling van appartementen, waarbij ieder een terras heeft op het dak van het lager gelegen exemplaar. Na oplevering worden de terrassen voorzien van grote plantenbakken. Zo ontstaat het beeld van de 'hangende tuinen'. Deze Eindhovense versie van de hangende tuinen geven de westzijde van het Medinacom-

Foto EiB 53431 (): De groene Medina.*

plex de vorm van een grote trap in het groen. Later (2020) wordt dit groen verder uitgebreid op straatniveau. De meeste bewoners zijn buitengewoon lovend over het eindresultaat.

Bij de kruising met de Oude Stadsgracht lopen we rechtdoor, de straat Molenveld in, tot aan de Dommel en gaan daar linksaf.

7 MOLENVELD EN HET DELA-GEBOUW

Foto EiB 18312: Op de foto links achter het DELA-gebouw (1996).

Foto EiB 53420 (): De huidige bebouwing aan het Molenveld.*

De nieuwbouw aan het Molenveld staat op een plek die daarvoor bekend stond als een rommelig armoedig en ongezond gebied: de 'Plekhoek'. Het verschil met de tegenwoordige situatie is groot! Sinds 1970 staat hier het gebouw van de DELA, met de opvallende 'aanbouw' tegen de buitengevel aan de kant van de Vestdijk: een vluchtrap voor het geval dat... In 2018 worden delen van het pand grondig verbouwd. Op de begane grond komen hoge glazen puien, om zo beter aan te sluiten op de groene omgeving van het gebouw aan de Dommelzijde, maar ook om het open karakter van de DELA-organisatie te symboliseren.

We lopen langs de Dommel tot aan de Vestdijk, daar rechtsaf, tot op de Dommelbrug.

8 DE VOORMALIGE SCHELLENSFABRIEK

Foto EiB 46018: De Schellensfabriek rond 1930.

Vanaf de Vestdijkbrug over de Dommel zien we het voormalige textielbedrijf van Schellens. Deze fabriek was het laatste overblijfsel van de ooit zo florerende textielnijverheid in de stad. Maar Schellens verhuist naar Helmond. Wooninc koopt het complex in 2008 en wil er een culturele en recreatieve publiekstrekker van

maken. Het chique kantoorpand aan de Vestdijk is een gemeentelijk monument en wordt gerestaureerd. De lage fabriekshallen zouden gesloopt worden. In samenwerking met het Mandarin-hotel zou er o.a. een hoge hoteltoeren gebouwd gaan worden. Dat gebeurt niet: vanwege de slechte markt voor nieuwbouwwoningen in 2010 wordt sloop en nieuwbouw uitgesteld.

Foto EiB 53413 (): In ex-Schellens is Stadsbrouwerij met proeflokaal 100Watt gevestigd.*

Er komen tijdelijke gebruikers in het gebouw: ateliers voor beginnende kunstenaars en de Stadsbrouwerij met een leuk terras aan

de Dommel. In 2018 wordt duidelijk dat de oude nieuwbouwplannen helemaal van tafel zijn. De tijdelijke gebruikers zitten er intussen al zo lang dat ze graag definitief willen huren. Kan dat? Nu ligt er een nieuw plan: twee woontorens van 70 meter die bovenin met elkaar verbonden zijn door een brug van appartementen. Het oude fabrieksgebouw aan de Vestedijk blijft bestaan en de Stadsbrouwerij behoudt zijn plek. Even afwachten of dit plan wel uitgevoerd gaat worden.

Na de brug eerste straat rechts: de Bleekweg, tot aan de Stratumsedijk, daar rechtsaf het bruggetje over, ongeveer 30 meter het Stratumseind in.

9 STRATUMSEIND

Foto EiB 2059: De vroegere brug in het Stratumseind over de Dommel (rond 1900).

Aan de andere kant van de brug over de Dommel zien we het laatste stuk van het Stratumseind, dat een stevige restauratie heeft ondergaan. Zes panden aan de rechterkant van de straat zijn grondig opgeknapt. Het zijn gemeentelijke monumenten, dus was er wel enige discussie over de vraag wat wel en niet veranderd mocht worden. Alle aanbouwsels aan de achterzijde zijn gesloopt en het interieur van sommige panden is gerenoveerd. Het laatste pand (ooit Thunder Roadhouse, café voor liefhebbers van motoren en heavy metal) heeft een mooi terras aan de Dommel gekregen, zij het op de eerste verdieping.

Foto EiB 53429 (): Detail van een van de gerestaureerde panden aan het Stratumseind.*

Ook bij de overbuurman aan de linkerzijde van de straat is een grote verbouwing uitgevoerd waarbij de 'gribushoek' aan de Dommel omgetoverd is tot terras aan de rivier met uitzicht op de nieuwbouw van het Van Abbemuseum.

We lopen terug naar de brug over de Dommel en vervolgens rechtdoor over de Stratumsedijk tot aan de kruising met de Bilderdijklaan, waar we het pand bekijken rechts op de hoek en na dat hoekpand even rechtsaf om naar de nieuwbouw aan de rechterkant van de Bilderdijklaan te kijken.

10 BILDERDIJKLAAN

Foto EIB 53426 (): In het pand van Bosman is nu Pinkies gevestigd.*

Op de hoek Stratumsedijk/Bilderdijklaan, waar vroeger Bosman een winkel in orthopedische hulpmiddelen had, heeft nu een nieuwe zaak de deuren geopend: patisserie Pinkies.

Foto EiB 53412 (): Het nieuwe appartementencomplex 'Bilderdijk Living'.*

Het Van Abbemuseum krijgt in 2018 nieuwe burens aan de Bilderdijklaan: de bewoners van het appartementencomplex 'Bilderdijk Living'. De realisatie van deze nieuwbouw gaat niet zonder slag of stoot: verschillende plannen van de architect halen het niet bij de

gemeente. Daar wil men “top-architectuur” op deze plek pal naast de Van Abbe-nieuwbouw. Ondanks die ambitie oogt de gevel aan de Bilderdijklaan toch wat donker en gesloten.

*We lopen terug naar het kruispunt Stratumsewijk/
Bilderdijklaan en dan verder over de Stratumsewijk
(richting stad-uit) tot aan het hek tussen huisnummer
25a en 27, aan de linkerkant van de straat.*

11 MUSEUMKWARTIER

Foto EiB 34572: De panden Stratumsewijk 27 en 29.

Foto EiB 53427 (): Het complex Museumkwartier achter het gesloten hek.*

Verscholen achter al langer bestaande panden (de huisnummers 27 en 29) is hier een nieuw appartementencomplex gebouwd: 'Museumkwartier'. De naam suggereert een verbinding met het Van Abbemuseum. Misschien wordt dit zuidelijke stukje van het centrum ooit een echt museumkwartier. Het binnenterrein biedt voldoende ruimte voor 35 appartementen. Het hek geeft aan dat die binnenruimte alleen toegankelijk is voor de bewoners.

Er is slechts één opening naar buiten: die naar de Stratumsewijk. De architect tekende daarom als proefballonnetje een tweede doorsteek, richting de Hertogstraat, over het terrein van het vroegere bedrijf van Burgers. Voor de bewoners en gebruikers van

deze alternatieve woon- en werkplek was sloop van hun “thuis” absoluut onbespreekbaar. Zo blijft dit bijzondere plekje in de stad (voorlopig) bewaard.

We steken hier de Stratumsedijk over.

12 HOOG STRATUM

Foto EiB 4224: Het nu gesloopte Dommelbad (1938).

Aan de andere kant van de Stratumsedijk stond tot voor kort het Dommelbad. Het was al lang geen zwembad meer, maar in gebruik door het Centrum voor de Kunsten Eindhoven (CKE). Het is wonderbaarlijk dat een en hetzelfde gebouw zich heeft geleend voor twee zo verschillende activiteiten: leren zwemmen en leren musiceren! Het CKE wil de hoofdvestinging aan de Pastoor

Petersstraat uitbreiden en
verkoopt daarom in 2015 het
voormalige zwembad.

*Scan deze QR-code voor
een korte film over het
oude Dommelbad:*

De projectontwikkelaar wil in eerste instantie een verbouwing
waarbij de gevels bewaard zouden worden. Dat blijkt niet mo-
gelijk. In 2020 komt het appartementengebouw 'Hoog Stratum'
gereed.

Foto EiB 53425 (): Detail van de gevel van 'Hoog Stratum'.*

Rechts van Hoog Stratum lopen we de Jan Smitslaan in, de P.C. Hooftlaan oversteken, tot aan het tweede pand na de kruising, aan de linkerkant van de straat.

13 SANCTA MARTHA

Foto EiB 24557: De St Martha huishoudschool voor de verbouwing (1980).

St. Martha werd gebouwd in 1932 als 'Industrie- en huishoudschool'. Na de opheffing van de huishoudschool is het gebouw nog in gebruik geweest bij de Hogeschool Eindhoven. Vanwege de bijzondere architectuur (bureau Geenen) heeft het in 2001 de status 'rijksmonument' gekregen. In 2009 is het herontwikkeld tot appartementengebouw, waarbij de buitenkant vrijwel volledig intact is gebleven.

Foto EiB 53418 (): De gevel van het gerenoveerde St Martha met extra dakkapellen.*

In het voormalige schoolgebouw zijn elf appartementen en 600 m² kantoorruimte gebouwd. Op het binnenterrein (waar ooit de gymzaal stond) staan acht stadswoningen, ontworpen in een stijl die aansluit bij het erachter gelegen gebouw 'Granida'. Het is op deze manier een van de parels gebleven die de wijk De Elzent rijk is.

We lopen de Jan Smitzlaan verder door en steken bij het volgende kruispunt de Elzentlaan over. Aan de linkerhand: het voormalige Sint Joriscollege.

Foto EIB 51758: Toen dit gebouw nog onderdak bood aan het Sint-Joriscollege (rond 1930).

Het schoolgebouw van het Sint-Joriscollege kwam in 1924 gereed. Het was en is een prachtig voorbeeld van de architectuurstijl Amsterdamse School. Binnen dit gebouw bevonden zich destijds de jongensopleiding (het Sint Joriscollege) en de meisjesopleiding (het Sint Catharinalyceum). Jongens en meisjes streng gescheiden, ook op het schoolplein. Dit bleef zo tot 1953, toen de meisjes verhuisden naar het nieuwe gebouw aan de Van Maerlantlaan. In 1975 verhuisden docenten en leerlingen naar de nieuwbouw op het terrein van Eikenburg aan de Roostenlaan. De Academie voor Industriële Vormgeving Eindhoven (AIVE) betrok na de nodige omzwervingen in de stad in 1976 de leeggekomen gebouwen. Ze bleef er tot 1998, toen de opleiding als 'Design Academy Eindhoven' verhuisde naar de Witte Dame.

Foto EiB 53416 (): Het appartementencomplex 'Hoog Elzent'.*

Daarna vindt er een grondige verbouwing van het schoolgebouw plaats: het wordt het appartementencomplex 'Hoog Elzent'. In 2005 zijn de appartementen in het oude gebouw klaar, samen met de nieuwbouw van appartementen op het voormalige schoolplein. Het schoolplein heet nu Knuvelderlaan, vernoemd naar de bekendste leraar/rector van het Joriscollege.

We lopen de Jan Smitzlaan verder door. Meteen na de brug over de Dommel nemen we aan de rechterkant van de weg het pad door het plantsoen.

Foto EiB 53410 (): Het Anne Frankmonument.*

Het Anne Frankplantsoen is een groengebied met exotische bomen langs de Dommel. Het monument is in opdracht van de gemeente ontworpen door de beeldhouwer Theo van Brunschot in 1990. Het granieten monument bevat een bronzen plaquette met de afbeelding van Anne Frank en de tekst: *“Anne Frank Plantsoen ter nagedachtenis aan de 304 joodse mannen, vrouwen en kinderen uit Eindhoven die zijn vervolgd en omgebracht in de jaren 1940 - 1945”*. Volgens joods gebruik kan men in het kommetje van de kleine zuil een steen achterlaten.

Foto EiB 32138: Lex en Edo Hornemann achter in de tent, spelend met vriendjes (1938).

Een ander monument op een andere plek in het park herinnert aan twee andere Joodse slachtoffers van W.O. II: Edo en Lex Hornemann, twee Eindhovense kinderen die zijn vermoord tijdens de Duitse bezetting.

Na het Anne Frankmonument lopen we bij de volgende kruising van paden recht door tot voor het voormalige Technische Dienst-gebouw.

Foto EiB 26571: Het gebouw waar de gemeentelijke Technische Dienst gevestigd was.

Het voormalige kantoorgebouw van de gemeentelijke Technische Dienst staat nu te pronken als een fraai vormgegeven appartementencomplex met uitzicht op het Anne Frankplantsoen: het 'Cornelis Paradijs'. Maar deze herontwikkeling is een goed voorbeeld van de onzekere weg die zo'n transformatie wel vaker aflegt. In 2008 verhuizen de gemeente-ambtenaren uit het TD-kantoor naar de Kennedytoren. Het TD-kantoorgebouw is verouderd. Wat moet er met dit pand gebeuren? In 2010 is verbouwing tot een appartementencomplex niet mogelijk omdat de woningmarkt is ingestort. En verkoop levert de gemeente minder op dan wat ze er in 2005 voor betaald heeft. Dus blijft het leeg staan.

Foto EiB 53417 (): Detail van het gebouw 'Cornelis Paradijs'*

Eindelijk, in 2016 verkoopt de gemeente de kolos aan een projectontwikkelaar, omdat pas op dat moment de markt weer aantrekt. Zeven jaar lang heeft het leeggestaan! Na inspraak van de buurt laten de nieuwe eigenaren het architectenbureau MVRDV/Winy Maas het hoekige kantoorpand veranderen in een elegant wooncomplex met ronde vormen aan de buitenkant door middel van uitkragende balkons en golvende balustrades. In 2018/2019 is de woningmarkt weer zodanig overspannen dat al deze dure appartementen zonder problemen verkocht worden.

Scan deze QR-code
voor een korte film over
Cornelis Paradijs:

Het gebouw staat op het Frederik van Eedenplein. De nieuwe naam 'Cornelis Paradijs' is gekozen omdat de schrijver Frederik van Eeden deze naam als pseudoniem gebruikte bij de publicatie van zijn eerste dichtbundel 'Grassprietjes'.

Vanaf de voorkant van Cornelis Paradijs lopen we verder, rechts aanhouden tot aan de Paradijslaan. Daar rechtsaf tot aan de brug over de Dommel. Meteen na de brug linksaf over het pad door het plantsoen in de richting van de Wal.

Bij de herinrichting van het kruispunt Wal/Bilderdijklaan/PC Hooftlaan wordt geregeld dat fietsers die hier de Wal oversteken voorrang krijgen, en wel zonder verkeerslichten. Maar na een paar aanrijdingen, waarvan één met dodelijke afloop, worden eerst snelheidsremmende drempels aangelegd en uiteindelijk toch maar verkeerslichten geplaatst. Vrij baan voor de fietsers bleek toch te risicovol voor hen.

We steken hier de Wal over en lopen door de tuin van het Van Abbemuseum.

Foto EiB 31864: Het Van Abbemuseum voor de uitbreiding (1962).

Vanuit de voortuin, ontworpen door Piet Oudolf, zien we het torentje van het museum dat op het laatste moment gered is van de sloop. In 1993 ligt er een uitbreidingsplan waarbij het nieuwe museumgedeelte boven op de oudbouw zou komen.

Kleinkinderen van de stichter Henri van Abbe verzetten zich met succes. In het tweede nieuwbouwplan van architect Abel Cahen komt de uitbreiding aan de achterzijde van het bestaande gebouw. Bij de opening van het nieuwe museum is iedereen vol lof over het bijzondere contrast met de oudbouw en de fraaie inpassing van de nieuwbouw in de omgeving. Iedereen voorspelt het prachtige museum een gouden toekomst.

Foto EiB 53411 (): Deel van de tuin bij het nieuwe Van Abbemuseum.*

Maar tien jaar later (2012) constateert een commissie dat het museum te veel een enclave in de stad vormt. Er wordt gezocht naar manieren waarop grotere groepen Eindhovenaren zich nauwer betrokken kunnen voelen. Een van de voorstellen richt zich op verzelfstandiging, los van de gemeente. Maar het probleem is toch meer inhoudelijk van aard: de kunst die in het museum tentoongesteld wordt zal niet gemakkelijk die grotere groepen Eindhovenaren aanspreken. In 2021 is er wel een psychologische hobbel weggenomen. De oude entree is (voorlopig tijdelijk) vervangen door een nieuwe aan de Stratumseind-kant van het museum. De oude was vooral statig, monumentaal, imponerend, terwijl de nieuwe open en uitnodigend is. Zou dat een verschil kunnen maken?

We lopen voor de voorkant van het museum naar links tot op de voetgangersbrug over de Dommel.

18 DE DOMMEL

Foto EiB 27198: Vroeger splitsten zich hier de Stadsgracht (links) en de Dommel.

Het stukje Dommel tussen het museum en het stadhuis is als eerste vergroend in het kader van het gemeentelijke beleid om de rivier natuurlijker te maken. Hier is de vroegere stuw vervangen door een reeks kleine stroomversnellingen. Het geeft de rivier een natuurlijk karakter. Bovendien ligt er nu een ecologische verbindingszone aan de kant van het stadhuis en een fraaie overgang van de rivier naar de bassins aan de kant van het museum.

Foto EiB 53433 (): De vergroende Dommel met natuurlijke oevers.*

Na de brug met het pad mee rechts aanhouden tot de hoek van de stadhuistoren. Daar kijken we uit op de nieuwe Dommeltuin.

Tussen het Designhuis en de stadhuistoren is begin 2022 de 'Dommeltuin' aangelegd. Dit is een van de tien locaties in het centrum die vergroend worden. Deze poel zal af en toe onder water staan, als de Dommel 'overstroomt' bij zware regenbuien.

We lopen tussen de Dommeltuin en de stadhuistoren naar de voorkant van het stadhuis.

Foto EIB 12809: Het stadhuis op het Stadhuisplein in aanbouw (1968).

Het stadhuis dateert uit 1969. Het wordt in 2002 grondig gerenoveerd. De vervanging van het dak door een glazen bovenzijde brengt veel meer licht in het gebouw. Het fotoboek over deze renovatie heet dan ook 'Nieuw Licht'. Maar al in 2015 volgt een nieuwe opknopbeurt, tegelijk met de herinrichting van de voormalige GGD-toren ernaast. De publieksbalies uit het Stadskantoor vinden een nieuw onderkomen in de kelder van het verbouwde stadhuis.

Foto EiB 53424 (): Stadhuis met Bevrijdingsmonument.*

Op het plein heeft het bevrijdingsmonument een centrale plek. Dit monument is in 2013 uitgebreid met een carré van 91 plaquettes met daarop de namen van de ongeveer 1100 Eindhovenaren die omgekomen zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog.

In aanwezigheid van honderden belangstellenden (waaronder veel nabestaanden) is het opnieuw onthuld door burgemeester van Gijssel en de heer Van de Ven, voorzitter van de stichting 'Herinner u de namen'.

In 2023 bleken er enkele namen onterecht op het monument te staan.

Foto EiB 18739: Het Stadhuisplein voor de bouw van het huidige stadhuis.

De panden recht tegenover het stadhuis moeten plaatsmaken voor hoge woontorens. Op de hoek met de Wal wordt in 2021 het bankgebouw afgebroken. Ook het aangrenzende pand aan de Wal wordt begin 2022 gesloopt. Alleen de voorgevel blijft (gestut) overeind, vooral vanwege de monumentale toegangsdeur.

De bebouwing aan het Stadhuisplein zelf was al eerder gesloopt. Een van die gebouwen was destijds in gebruik als kantoor voor de Agglomeratie Eindhoven.

In 2024 staat er nog een laatste restant van het te slopen gebouw.

Foto EIB 54681 (): De gesloopte noordwand van het Stadhuisplein.*

De projectontwikkelaar heeft ingrijpende plannen voor deze plek: het Stadhuisplein als kloppend hart van de stad. Behalve deze panden zullen ook het

voormalig Stads-kantoor en het pand Stadhuisplein 5 naast

het Gerechtsgebouw verdwijnen. Drie plekken voor nieuwbouw: kantoren, winkels en woningen. Er bestaan plannen om hier flink de hoogte in te gaan.

Scan deze QR-code voor een korte film over de komende bebouwing aan het Stadhuisplein:

Vanaf het Stadhuisplein kijken we in de richting van de Catharinakerk.

Foto EiB 22978: Zicht op de Catharinakerk voor de bouw van de noordwand.

Onderdeel van de discussie over de hoogbouw op het Stadhuisplein is de zorg over de zichtbaarheid van de Catharinakerk. Die kerk vlakbij zou niet mogen verschrompelen in de nabijheid van de nieuw te bouwen reusachtige woontorens. Het voorstel om dan ook maar die kerk “op te tillen” (architect Winy Maas) wordt niet erg positief ontvangen. In 2021 liggen er drie varianten voor de bebouwing rond het Stadhuisplein op tafel, met verschillen in hoogtes en bouwvolumes. De gemeenteraad zal uiteindelijk beslissen.

Illustratie van de kerk bovenop een woontoren. Bron: <https://www.mvrdiv.com/projects/428/supervision-of-eindhoven-city-center>.

We lopen dezelfde weg terug langs de stadhuistoren, in de richting van de Dommel. Voor de nieuwe Dommeltuin linksaf tot aan het Designhuis.

Foto EIB 37089: Toen hier nog het Kantongerecht gevestigd was (1977).

Tussen het stadhuis en het Stratumseind ligt aan de Dommel het gebouw waar ooit het Kantongerecht gevestigd was. Na het vertrek van de rechters koopt de gemeente dit pand, maar het kost moeite er een goede invulling voor te vinden.

Jarenlang is het in gebruik als Designhuis, maar o.a. door onenigheid met mensen uit de cultuursector is dat geen succes. Alleen tijdens de jaarlijkse Dutch Design Week is het een drukbezochte cultuurplek. Het gebouw biedt nu onderdak aan Studio 040 (Omroep Eindhoven).

Foto EiB 53423 (): De ingang van het Designhuis.*

Aan de linkerkant van het Designhuis lopen we via de Oude Stadsgracht naar het kruispunt met het Stratumseind.

Als de Oude Stadsgracht (of verderop het Stratumseind) afgesloten is in verband met de aanleg van de nieuwe bestrating, dan lopen we vanaf het Stadhuisplein naar het Begijnenhof en vandaar naar de Catharina-kerk. In dat geval verder lezen in het boekje vanaf pagina 57.

23 KRUISPUNT STRATUMSEIND/OUDE STADSGRACHT

Foto EiB 51956: Opgraving van de resten van de Stratumse Poort (2020).

We komen zo uit op het Stratumseind, en wel bij een bijzonder stukje van deze oude straat. Hier worden in 2020 restanten gevonden van de voormalige zuidelijke stadspoort van Eindhoven:

de Stratumse Poort. De stadspoort dateert uit de 14e eeuw en is daarmee een verwijzing naar de

Scan deze QR-code voor een korte film over de opgraving naar de Stratumse Poort:

tijd dat het stadje stadsrechten gekregen had en een omwalling mocht aanleggen. De gevonden restanten zijn na onderzoek weer toegedekt. Dat betekent dat de wandelaar er ter plekke niets van kan zien. Vooralsnog staat er ook nog geen bordje met uitleg over deze interessante plek.

Foto EiB 53430 (): 'De bekoring, de wijsheid en het gevaar'*

Er staat ook geen uitleg bij het beeld 'De bekoring, de wijsheid en het gevaar' midden op het pleintje, terwijl het toch wel de moeite waard is de bedoeling van de maker (beeldhouwer Henck van Dijck) te kennen: "Hoe verleidelijk de stralende top (het doorzichtige prisma bovenop) ons ook naar zich toe lokt, de weg erheen is vol gevaren. Het beeld is als het levenspad: aan het begin breed en gemakkelijk, maar al naar gelang het doel in zicht komt, smal en steil". (citaat uit Lambert/Thoben: *Beeldenboek Eindhoven*).

Op het kruispunt Stratumseind/Oude Stadsgracht gaan we linksaf, over het Stratumseind in de richting van de Catharinakerk tot nummer 32.

Foto EiB 33454: De Krabbedans in het voormalige Kantongerecht (1969).

Even verderop is een ander aspect van de geschiedenis van het Stratumseind te zien. Voor de deur van het voormalige Kantongerecht (nummer 32) ligt een grote grijze steen waarin twee schoenafdrukken uitgehakt zijn. Het is een eerbetoon aan Salco Tromp Meesters, overleden in 2006, die de bezielende directeur was

Scan deze QR-code voor een
korte film over het
Stratumseind:

Foto EiB 53428 (): De afdruk van de schoenen van Salco Tromp Meesters.*

van de kunstuitleen De Krabbedans. Deze culturele instelling was in het voormalige kantongerecht ooit begonnen als alternatieve expositieruimte voor kunstenaars die niet toegelaten waren tot het Van Abbemuseum.

In 2012 vestigt zich hier een horecaondernemer die niet alleen dit fraaie pand opknappt maar ook wil bijdragen aan een betere uitstraling van de straat: hij plant op eigen initiatief vier bomen voor het gebouw. De straat heeft inderdaad een stevige opknapbeurt nodig.

In 2012 al constateert de straatmanager dat de helft van de panden een wat verloederde indruk maken. Er wordt her en der gewerkt aan het opknappen van de gevels en van het straatbeeld. Ook het vernieuwen van de bestrating zou daaraan bijdragen. De plannen daarvoor zijn klaar en zijn in 2023 uitgewerkt.

We lopen van hier verder over het Stratumseind, terug naar de Catharinakerk. Daar eindigt deze wandeling.

Vanaf het Catharinaplein kunnen nog vier andere wandelingen gemaakt worden door andere delen van het centrum van Eindhoven.

*Het is ook mogelijk om rondgeleid te worden door een gids.
U kunt zich dan individueel of als groep aanmelden op:
rondleidingen@eindhoveninbeeld.com*

*De wandeling start om 11.00 uur vanaf het voorplein van de
Catharinakerk en duurt ongeveer één uur.*

*Aan de wandelingen kunnen maximaal 10 personen
deelnemen. De kosten bedragen € 5,- per deelnemer.*

*Kijk voor de routes, data en tijden op:
[www.eindhoveninbeeld-expo.nl/
stadswandeling/](http://www.eindhoveninbeeld-expo.nl/stadswandeling/)*

Naast deze wandelingen heeft Eindhoven in Beeld ook een ander project georganiseerd: "De Parels van Eindhoven".

Voor meer informatie hierover ga naar parels040.nl

COLOFON

Dit boekje is een uitgave van Eindhoven in Beeld ©

Met dank aan:

Gemeente Eindhoven (drukwerk)

Studio 040 (filmmateriaal)

Betrokken vrijwilligers van Eindhoven in Beeld:

Rob van Brunschot (teksten)

Hetty de Groot (alle foto's met (*))

Hans Michels (taalcorrectie)

John Muermans (film/video)

Marjolein Versfeld (ontwerp boekjes)

Stichting Eindhoven in Beeld

Gasfabriek 4

5613 CP Eindhoven

tel.: (040) 2116072

info@eindhoveninbeeld.com

www.eindhoveninbeeld.com

